

Guia docent

Identificació de l'assignatura

Assignatura / Grup	22311 - Programes d'Educació Ambiental / 1
Titulació	Grau d'Educació Social - Segon curs
Crèdits	6
Període d'impartició	Segon semestre
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx / Edifici
Miquel Àngel Ballester Salas	20:00	21:00	Dijous	13/02/2020	28/05/2020	Despatx 185/
<i>Responsable</i>						Anselm Turmeda
miquel-angel.ballester@uib.cat						

Contextualització

L'assignatura programes d'Educació Ambiental és una matèria obligatòria dels estudis de Grau d'Educació Social que s'imparteix durant el segon semestre del segon curs d'aquest Grau.

L'assignatura intentarà donar resposta a cinc qüestions: 1) Per què és necessària l'EA? 2) Quines són les bases teòriques i ètiques de l'EA? 3) Com es dissenya i desenvolupa un programa d'EA? 4) Com es treballa l'EA en els contextos educatius formals i no formals? 5) Quins són els principals recursos utilitzats en EA?

Els continguts que s'aniran desenvolupant al llarg de l'assignatura responen als següents objectius:

- * Comprendre i relacionar els diferents conceptes i problemàtiques ecosocials a escala global i local;
- * Identificar i descriure les bases teòriques i ètiques de l'Educació Ambiental;
- * Conèixer i utilitzar de manera adequada les fonts d'informació ambiental, i concretament les fonts relacionades directament amb l'Educació Ambiental;
- * Conèixer i analitzar críticament programes, experiències i recursos d'Educació Ambiental de caràcter escolar i no escolar;
- * Dissenyar i exposar un programa d'Educació Ambiental;
- * Desenvolupar les capacitats d'anàlisi, reflexió i esperit crític en relació a la crisi socioecològica i a les estratègies i programes propis de l'Educació Ambiental.

Requisits

L'assignatura està orientada a donar a conèixer com es dissenyen i elaboren programes educatius per donar resposta a la crisi ecosocial des de l'Educació Social. A l'hora de dissenyar aquests tipus de programes

Guia docent

s'ha de partir dels coneixements previs i dels adquirits en altres assignatures del Grau i, evidentment, dels coneixements adquirits mitjançant l'estudi dels continguts d'aquesta assignatura.

Competències

Específiques

- * Dissenyar, produir, utilitzar i avaluar mitjans i recursos per a la intervenció socioeducativa (CE10)

Genèriques

- * Capacitat de reunir i interpretar dades rellevants per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes rellevants d'indole social, científica o ètica

Transversals

- * Capacitat d'anàlisi i síntesi (CT1)
- * Capacitat de gestió de la informació (CT5)
- * Capacitat de crítica i autocrítica (CT7)

Bàsiques

- * Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el grau a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/ca/grau/comp_basiques/

Continguts

L'assignatura està organitzada en 5 mòduls i 7 temes. L'ordre de desenvolupament dels temes no serà necessàriament el que s'assenyala en el temari. Cal tenir present que la dinàmica del curs pot fer que alguns dels temes no es desenvolupin totalment.

Continguts temàtics

MÒDUL 0. INTRODUCCIÓ A L'ASSIGNATURA

Tema 0. Introducció als programes d'Educació Ambiental

MÒDUL 1. EL CONTEXT DE L'EDUCACIÓ AMBIENTAL

Tema 1. La sostenibilitat com a referent. Els problemes ambientals

MÒDUL 2. DOCUMENTACIÓ EN EDUCACIÓ AMBIENTAL

Tema 2. Internet i l'Educació Ambiental

MÒDUL 3. L'EDUCACIÓ AMBIENTAL: UNA EDUCACIÓ A FAVOR DEL MEDI

Tema 3. Característiques i bases ètiques de l'Educació Ambiental

MÒDUL 4. ANÀLISI I DISSENY DE PROGRAMES D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

Tema 4. Programes i campanyes d'Educació Ambiental en entorns no escolars: pautes per al seu disseny i anàlisi crítica

Tema 5. Programes d'Educació Ambiental en entorns escolars: estratègies organitzatives i curriculars

Guia docent

MÒDUL 5. RECURSOS PER A L'EDUCACIÓ AMBIENTAL

Tema 6. Els Espais Naturals Protegits com a recurs per a l'Educació Ambiental

Tema 7. Els equipaments i els itineraris per a l'Educació Ambiental

Metodologia docent

Els continguts teòrics s'exposaran amb el suport de textos, presentacions imaterials audiovisuals. Algunes sessions teòriques requeriran de la lectura i anàlisi prèvia de textos i articles de referència. Es promourà l'intercanvi de coneixements i d'opinions a través de la participació a l'aula i de la reflexió compartida amb els estudiants. També es faran propostes de lectures complementàries que serviran per ampliar els coneixements.

Les classes pràctiques (Grup Mitjà) permetran aplicar els continguts adquirits durant les classes teòriques i el treball autònom no presencial, i es centraran, sobretot, en el procés d'elaboració d'un programa d'Educació Ambiental, que els estudiants aniran desenvolupant, per etapes i en grups de treball, i que hauran de lliurar al professor en els terminis establerts al calendari de l'assignatura.

Al llarg de les sessions teòriques i pràctiques s'aniran desenvolupant una sèrie d'activitats que s'hauran de lliurar al professor en els terminis establerts, i que seran avaluable. Les activitats que no siguin lliurades en els terminis establerts sense justificació prèvia seran considerades com a "No recuperables".

Amb la finalitat de fomentar la igualtat de condicions, és convenient que l'alumnat que presenti necessitats educatives especials i que requereixi d'algun tipus d'adaptació curricular o ajuda específica, ho comuniqui al professor de l'assignatura a l'inici de curs, així com a l'Oficina Universitària de Suport a Persones amb Necessitats Especials, al telèfon 971 172834 o al correu electrònic: uid@uib.cat

Volum de treball

A continuació es pot consultar la distribució horària de l'assignatura d'acord amb les activitats que requereixen la realització de treball presencial i no presencial, així com la seva equivalència en crèdits europeus.

Activitats de treball presencial (1,8 crèdits, 45 hores)

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Classes teòriques	Assistència i aprofitament de les classes teòriques	Grup gran (G)	Els continguts de l'assignatura es desenvoluparan a través de sessions expositives i de la discussió dels temes. Algunes sessions requeriran de la lectura i anàlisi prèvia de textos i també de la presentació oral o escrita de temes.	24
Classes pràctiques	Assistència i aprofitament de les classes pràctiques	Grup mitjà (M)	Els estudiants hauran de dissenyar un programa d'Educació Ambiental a partir de les activitats pràctiques plantejades a l'aula. Aquestes activitats es realitzaran per etapes i seran entregades i avaluades. A final de curs, a més els estudiants hauran d'entregar un informe fi de pràctiques S'afavorirà l'aprenentatge cooperatiu a través del treball en grups reduïts que tindran un caràcter permanent.	12

Guia docent

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Avaluació	Defensa oral del treball fi de pràctiques	Grup mitjà (M)	Avaluació dels continguts pràctics a través de l'exposició i defensa oral del treball fi de pràctiques.	4
Avaluació	Examen	Grup gran (G)	Es realitzarà un examen global corresponent a la convocatòria oficial i, si escau, també un examen corresponent al període d'avaluació extraordinària. Aquesta avaluació permetrà valorar el grau d'adquisició de les competències de l'assignatura mitjançant qüestions teòriques i pràctiques.	3
Altres	Avaluació de l'assignatura	Grup gran (G)	Es realitzarà una valoració crítica de l'assignatura amb la finalitat de millorar la docència.	2

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informará els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Aula digital.

Activitats de treball no presencial (4,2 crèdits, 105 hores)

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual	Estudi dels continguts teòrics i pràctics	L'alumnat haurà d'analitzar i reflexionar sobre els continguts teòrics i pràctics de l'assignatura. Les activitats pràctiques d'aula requeriran de la lectura i anàlisi prèvia de textos i documents.	50
Estudi i treball autònom en grup	Realització del treball fi de pràctiques	Els estudiants hauran de dissenyar un programa d'Educació Ambiental mitjançant petits grups de treball. Per desenvolupar aquesta tasca l'alumnat haurà de realitzar tant un treball presencial com un treball autònom no presencial. La realització del treball requerirà de l'aplicació dels continguts adquirits a l'assignatura i s'haurà de lliurar a través del portal de la UIB digital per a la seva avaluació, una vegada hagi estat exposat a classe.	55

Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut dels alumnes i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

La valoració de les competències assolides es realitzarà mitjançant l'aplicació d'una sèrie de procediments d'avaluació: l'examen suposa un 35% de la nota final i el treball fi de pràctiques suposarà també un altre 35% de la nota final. No es podrà superar l'assignatura sense tenir aprovades ambdues parts de manera independent. L'assistència a classe juntament amb la realització d'activitats presencials suposarà un 20% de la nota final. La defensa oral del treball fi de pràctiques representarà el 10% de la nota final.

Observacions:

Guia docent

- * No podran presentar-se a l'examen aquells alumnes que no hagin entregat el treball fi de pràctiques en el termini establert a la convocatòria ordinària, excepte per causes de força major contemplades en el reglament acadèmic.
- * En cas que l'estudiant no compleixi amb el 85% d'assistència a classe perdrà els punts corresponents a l'assistència i als treballs pràctics associats a les classes teòriques i pràctiques.
- * En el cas que el treball fi de pràctiques i l'examen no s'hagin superat al llarg del curs, podran ser recuperats durant el període d'avaluació extraordinària.
- * Les faltes d'ortografia i d'expressió escrita detectades a l'examen i al treball fi de pràctiques suposaran -0,15 punts cada una, arribant a restar fins a un màxim d'1 punt de la qualificació final de l'examen i del treball, respectivament.
- * Qualsevol actitud que obstaculitzi les dinàmiques d'aula podrà tenir repercussió sobre la nota final de l'assignatura, podent arribar a ser motiu de desqualificació.

La realització fraudulenta d'algun dels elements d'avaluació inclosos en la guia docent de l'assignatura comportarà, a criteri del professor, una menysvaloració en la seva qualificació que, en el cas més greu, pot suposar la qualificació de «suspens 0» a l'avaluació anual de l'assignatura. En particular, es considera un frau la inclusió en un treball de fragments d'obres alienes presentades de manera que es facin passar per pròpies de l'estudiant.

En relació a la qualificació final de l'assignatura, el punt 7 de l'Article 26 del Reglament Acadèmic, que diu textualment: "En cas que un alumne obtingui per aplicació matemàtica dels pesos dels elements d'avaluació un resultat de 5 o superior però no superi l'assignatura perquè no ha obtingut la qualificació exigida a algun dels elements validadors, és a dir, els que són condició necessària per superar l'assignatura, la qualificació global que obtindrà serà un 4,5".

Frau en elements d'avaluació

D'acord amb l'article 33 del Reglament acadèmic, "amb independència del procediment disciplinari que es pugui seguir contra l'estudiant infractor, la realització demostradorament fraudulenta d'algun dels elements d'avaluació inclosos en guies docents de les assignatures comportarà, a criteri del professor, una menysvaloració en la seva qualificació que pot suposar la qualificació de «suspens 0» a l'avaluació anual de l'assignatura".

Assistència i aprofitament de les classes teòriques

Modalitat	Classes teòriques
Tècnica	Proves d'execució de tasques reals o simulades (no recuperable)
Descripció	Els continguts de l'assignatura es desenvoluparan a través de sessions expositives i de la discussió dels temes. Algunes sessions requeriran de la lectura i anàlisi prèvia de textos i també de la presentació oral o escrita de temes.
Criteris d'avaluació	Es valorarà l'assistència i l'aprofitament de les classes, i especialment la resolució d'activitats individuals i grupals proposades dins del marc teòric de l'assignatura.

Percentatge de la qualificació final: 10%

Assistència i aprofitament de les classes pràctiques

Modalitat	Classes pràctiques
Tècnica	Proves d'execució de tasques reals o simulades (no recuperable)
Descripció	Els estudiants hauran de dissenyar un programa d'Educació Ambiental a partir de les activitats pràctiques plantejades a l'aula. Aquestes activitats es realitzaran per etapes i seran entregades i avaluades. A final de

Guia docent

Críteris d'avaluació	Es valorarà l'assistència, l'aprofitament i la participació i la interacció dins el grup de treball i entre grups dins l'aula (el grau d'implicació en les tasques, l'actitud col·laborativa, les aportacions, l'intercanvi i comunicació amb la resta de grups...) en la resolució de les activitats pràctiques que contribuiran al desenvolupament del treball fi de pràctiques.
----------------------	--

Percentatge de la qualificació final: 10%

Defensa oral del treball fi de pràctiques

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Proves orals (no recuperable)
Descripció	Avaluació dels continguts pràctics a través de l'exposició i defensa oral del treball fi de pràctiques.
Críteris d'avaluació	S'avaluarà l'ordre, la fonamentació i la claredat expositiva dels continguts del treball fi de pràctiques, així com les habilitats comunicatives, la participació del grup i les eines de presentació utilitzades.

Percentatge de la qualificació final: 10%

Examen

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Proves de resposta llarga, de desenvolupament (recuperable)
Descripció	Es realitzarà un examen global corresponent a la convocatòria oficial i, si escau, també un examen corresponent al període d'avaluació extraordinària. Aquesta avaluació permetrà valorar el grau d'adquisició de les competències de l'assignatura mitjançant qüestions teòriques i pràctiques.
Críteris d'avaluació	S'avaluarà l'adequació de les respostes a les preguntes formulades. S'avaluarà l'exposició coherent i fonamentada de les qüestions teòriques i pràctiques que es plantegin. Es valorarà l'exposició correcta, d'acord amb els continguts de l'assignatura. S'avaluarà l'ús adequat de la terminologia específica introduïda a l'assignatura. Es restaran 0,15 punts per cada falta d'ortografia o d'expressió escrita, fins a un màxim d'1 punt de la nota final.

Percentatge de la qualificació final: 35% amb qualificació mínima 5

Avaluació de l'assignatura

Modalitat	Altres
Tècnica	Altres procediments (no recuperable)
Descripció	Es realitzarà una valoració crítica de l'assignatura amb la finalitat de millorar la docència.
Críteris d'avaluació	Es tracta d'una avaluació de caràcter informal que no tindrà repercussió en la nota final, però que serà útil per a què el professor pugui revisar els continguts de l'assignatura, la metodologia i altres elements didàctics, amb la finalitat de millorar la qualitat docent.

Percentatge de la qualificació final: 0%

Guia docent

Realització del treball fi de pràctiques

Modalitat	Estudi i treball autònom en grup
Tècnica	Informes o memòries de pràctiques (recuperable)
Descripció	Els estudiants hauran de dissenyar un programa d'Educació Ambiental mitjançant petits grups de treball. Per desenvolupar aquesta tasca l'alumnat haurà de realitzar tant un treball presencial com un treball autònom no presencial. La realització del treball requerirà de l'aplicació dels continguts adquirits a l'assignatura i s'haurà de lliurar a través del portal de la UIB digital per a la seva avaluació, una vegada hagi estat exposat a classe.
Criteris d'avaluació	Es valorarà l'adequació dels continguts als propis d'un programa d'Educació Ambiental i especialment també l'estructura, la coherència interna, la fonamentació dels continguts, l'originalitat en el disseny d'activitats, l'ús adequat de les fonts d'informació, les conclusions, etc. Es valorarà també l'aspecte formal del treball, el grau de seguiment de les indicacions relacionades amb el format del document, així com també l'adequació de les referències bibliogràfiques a la normativa APA. Es restaran 0,15 punts per cada falta d'ortografia o d'expressió escrita, fins a un màxim d'1 punt de la nota final.

Percentatge de la qualificació final: 35% amb qualificació mínima 5

Recursos, bibliografia i documentació complementària

Els recursos bibliogràfics es troben vinculats als temes que es desenvolupen al llarg del curs. Les referències bibliogràfiques imprescindibles per desenvolupar el treball pràctic estaran a l'abast dels estudiants a través de l'aula virtual de l'assignatura.

Bibliografia bàsica

- * Calvo, S., i Gutiérrez, J. (2007). *El espejismo de la educación ambiental*. Madrid: Morata.
- * Benayas, J. (Coord.) (2000). *Manual de Buenas Prácticas del Monitor de Naturaleza*. Junta de Andalucía.
- * Escudero, C., Oliver, M. F., i Serantes, A. (Coord.) (2013). *Los equipamientos de Educación Ambiental en España: calidad y profesionalización*. (Estudi). Organismo Autónomo Parques Nacionales. Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente. Recuperat de http://www.mapama.gob.es/es/ceneam/grupos-de-trabajo-y-seminarios/equipamientos-de-educacion-ambiental/Los_equipamientos_de_educaci%C3%B3n_ambiental_en_Espa%C3%B1a_Calidad_y_profesionalizaci%C3%B3n_tcm7-298822.pdf
- * Herrero, Y., Cembranos, F. i Pascual, M. (2011). *Cambiar las gafas para mirar el mundo*. Madrid: Libros en Acción.
- * Jiménez, I. i Olcina, M. (2017). *Manual de comunicación para la ciudadanía organizada*. Madrid: Consume hasta morir.
- * Kramer, F. (2003). *Educación ambiental para el desarrollo sostenible*. Madrid: Los Libros de la Catarata.
- * Lecumberri, G., i Arbuniés, J. (2001). *Guía para la elaboración de programas de Educación Ambiental*. Navarra: Centro UNESCO de Navarra.
- * Louv, R. (2018). *Los últimos niños en el bosque*. Madrid: Capitán Swing.
- * Ministerio de Medio Ambiente. (1999). *Libro Blanco de la Educación Ambiental en España*. Recuperat de http://www.magrama.gob.es/es/ceneam/recursos/documentos/blanco_tcm7-13510.pdf
- * Novo, M. (1995). *La educación ambiental. Bases éticas, conceptuales y metodológicas*. Madrid: Universitat.
- * Oliver, M.F. (2002). *Guia per a l'elaboració de projectes*. Palma: Consell de Mallorca.
- * Societat Catalana d'Educació Ambiental. (2012). *3,2,1... Acció! Guia de criteris de qualitat en programes i campanyes d'educació ambiental*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- * Sureda, J., i Comas, R. (2005). *Fuentes de información y documentación a través de internet para investigadores en educación ambiental*. Madrid: Ministerio de Medio Ambiente.

Guia docent

- * Velázquez de Castro González, F. (2016). *Cómo introducir la educación ambiental en la escuela y la sociedad*. Barcelona. Ediciones del Serbal.

Bibliografia complementària

- * Carson, Rachel (2012). *El sentido del asombro*. Madrid: Ediciones Encuentro.
- * Diputació de Barcelona. Àrea de Territori i Sostenibilitat. Gerència de Serveis de Medi Ambient. Oficina Tècnica d'Educació i Promoció Ambiental [coo.]. (2017). *Educació ambiental: D'on venim? Cap a on anem?*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- * Font i Montanyà, B. (1999). *(50 persones) que conspiren*. Binissalem: Di7.
- * Greenpeace. (2015). *Radiografía social del medio ambiente en España*. Recuperat de http://www.greenpeace.org/espana/Global/espana/2015/Report/general/gp_radiografia_web.pdf
- * Hopkins, Rob (2016). *El manual de la transición*. Recuperat de <http://unionursula.org/wp-content/uploads/2016/11/manual-de-la-transicion-rob-hopkins.pdf>
- * Ley Orgánica 8/2013, de 9 de diciembre, para la mejora de la calidad educativa (LOMCE). BOE núm. 295, de 10 de diciembre de 2013. Recuperat de <http://www.boe.es/boe/dias/2013/12/10/pdfs/BOE-A-2013-12886.pdf>
- * Ley 42/2007, de 13 de diciembre, del Patrimonio Natural y de la Biodiversidad. BOE, núm. 299, de 14 de diciembre del 2007. Recuperat de www.boe.es/boe/dias/2007/12/14/pdfs/A51275-51327.pdf
- * Llei 5/2005, de 26 de maig, per a la conservació dels espais de rellevància ambiental (LECO). BOIB núm. 85, de 4 de juny del 2005. Recuperat de <http://boib.caib.es/pdf/2005085/mp4.pdf>
- * Pigem, J. (2010). *Qüestió de valors. Del consumisme a la sostenibilitat*. València: 3i4 i Institut del Territori.
- * Pindado, F., Rebollo, Ó., i Martí, J. (2002). *Herramientas de participación ciudadana. Bases, métodos y técnicas*. Barcelona: Diputación de Barcelona.
- * UNESCO (2009). *Manual de Educación para la Sostenibilidad*. Recuperat de http://www.urv.cat/media/upload/arxiu/catedra-desenvolupament-sostenible/Informes%20VIP/unesco_etxea_-_manual_unesco_cast_-_education_for_sustainability_manual.pdf
- * The Worldwatch Institute (2017). *Educación Ecosocial*. Madrid: Icaria i Fuhem-Ecosocial.
- * Weissman, H., i Llabrés, A. (2001). *Guía para hacer la Agenda 21 escolar*. Barcelona: Ayuntamiento de Barcelona.
- * WWF. (2018). *Informe Planeta Vivo 2018. Apuntando más alto*. Suïssa: WWF International. Recuperat de http://awsassets.wwf.es/downloads/informe_planeta_vivo_2018.pdf?_ga=2.14348919.1133373605.1563367488-1802479838.1563367488

